

Guste Santini: Dobitnici i gubitnici

333 stranice

ISBN 978-953-7413-14-9

cijena: 300 kn

naručite ovdje

Sadržaj

Predgovor
Sažetak
Sažetak (na engleskom)
1. Od nacionalne prema tržišnoj državi
2. Međuovisnost kamatne, porezne stope i tečaja nacionalne valute
3. Porezi i makroekonomska analiza
3.1. Polazište
3.2. Opća ravnoteža
3.3. Podjela poreza po kriteriju vremena
3.3.1. Proces reprodukcije u otvorenom gospodarstvu
3.3.2. Podjela poreza po kriteriju vremena
3.3.2.1. Oporezivanje imovine - prošlost
3.3.2.2. Oporezivanje novostvorene vrijednosti - sadašnjost
3.3.2.3. Oporezivanje obveza - budućnost
3.3.3. Odnos izravnih i neizravnih poreza
3.3.4. Porezna bilanca
3.3.5. Zaključak
4. Procjena poreznih prihoda u Hrvatskoj
4.1. Što kaže službena statistika
4.2. Procjena poreznih prihoda po kriteriju vremena
4.3. Procjena javnog duga
4.4. Zaključak
5. Maastrichtski kriteriji i podjela poreza po kriteriju vremena
5.1. Maastrichtski kriteriji
5.2. Kretanje inflacije
5.3. Kretanje kamatnih stopa
5.4. Procjena proračunskog deficita
5.4.1. Eurozona
5.4.2. Slovenija
5.4.3. Grčka
5.4.4. Njemačka
5.5. Procjena Javnog duga
5.5.1. Eurozona
5.5.2. Slovenija
5.5.3. Grčka
5.5.4. Njemačka
5.6. Dodatni kriteriji
5.6.1. Saldo na računu platne bilance
5.6.2. Neto inozemni dug
5.7. Zaključak
6. Dobitnici i gubitnici

Temeljni naglasci rada (na engleskom)

Prilozi

1. Klasifikacija poreza u zemljama OECD-a
2. HRVATSKA - osnovni indikatori
3. EUROZONA - osnovni indikatori
4. GRČKA - osnovni indikatori
5. NJEMAČKA - osnovni indikatori
6. SLOVENIJA - osnovni indikatori
7. Poruka politici ili odnos sustava i politike
8. Prijedlog promjena poreznog sustava u Hrvatskoj

Literatura

Sažetak

Nacionalna država je u okviru svojih granica autonomno određivala kakva će joj biti izvršna, zakonodavna, sudska i monetarna vlast. Nacionalno gospodarstvo je štićeno putem carinskih i drugih
zaštita kako bi se razvijalo. Merkantilizam, liberalizam, protekcionizam, intervencionizam i neoliberalizam samo su faze usavršavanja ekonomske politike. U zavisnosti od stupnja razvijenosti
nacionalnog gospodarstva „propovijedala“ se jedna od navedenih politika. Obrazloženja su se mijenjala,
cilj je bio isti - suficit platne bilance. U vrijeme nacionalne države nacionalna ekonomska politika je
snažno autonomno utjecala na gospodarska kretanja svoga gospodarstva. Da je tome tako, vidi se
gledajući ciljeve ekonomske politike svake nacionalne države koji se mogu odrediti kao:

- rast društvenog proizvoda,
- smanjenje nezaposlenosti,
- kontrola inflacije i

- suficit na računu platne bilance.

Što je neka zemlja bila veća, prema kriteriju tržišta, imala je veće mogućnosti da putem ekonomske politike dinamizira svoj gospodarski razvoj. Velike zemlje - SAD, Njemačka, Japan i dr. - da bi postale konkurentne Velikoj Britaniji, obilato su provodile protekcionističke mjere. Nacionalna tržišta su, bez obzira na veličinu, nakon određenog stupnja razvoja postala nedostatna nacionalnom gospodarstvu.

Ekonomska politika je, zahvaljujući Keynesu, putem fiskalne i monetarne politike održavala visoke stope rasta. Upravo zato svjedočimo rastu javnih rashoda i inflacije. Međutim, ni to nije bilo dovoljno. Korporacije su, da bi održale profitnu stopu, usmjerile svoju poslovnu atkivnost u inozemstvo. Tu i takvu politiku korporacija snažno su podržale države - prvenstveno SAD, Njemačka i Japan - promovirajući neoliberalnu globalizaciju.

Jednom pokrenuta globalizacija krenula je svojim, za sada stihijskim, putem. Multinacionalne korporacije su postale globalne pa su izgubile nacionalni identitet i, prema tome, umjesto dotadašnje suradnje sa svojim domicilnim državama postale su globalni akteri. S druge strane, nacionalne države su i dalje podržavale svoje globalne korporacije jer se znatan dio njihove poslovne aktivnosti i dalje odvijao u matičnoj državi.

Manje razvijene države, zbog nekonkurentnosti, samo su formalno bile ravnopravne države razvijenijim zemljama. Jednostavno se nisu mogle suprostaviti razvijenim zemljama. Tako je stanje u manje razvijenim zemljama preludij transformacije nacionalne u tržišnu državu. Naznake što će se dogoditi u globaliziranom gospodarstvu moglo se također identificirati iz ponašanja malih i razvijenih europskih zemalja nakon što su se njihove kolonije osamostalile.

Tržišna država rastače welfare state jer razvoj vlastitog gospodarstva postaje njezin temeljni cilj

kojem
podređuje socijalnu sigurnost svojih građana. Ona to čini upravo u mjeri u kojoj to od nje zahtijeva
konkurentnost njezinog gospodarstva.

Iako su uvijek postojale zemlje dobitnice i zemlje gubitnice u tržišnoj državi, položaj bilo koje zemlje
određen je konkurentnošću njezina gospodarstva. Dobitnice ostvaruju suficit na računu platne bilance, a
gubitnice deficit. Suficit je rezultat izvoza, a deficit uvoza štednje. Izvozeći robe i usluge izvoze i izravne
poreze što dovodi u pitanje postojeći način kako aktualna statistika evidentira porezne prihode.
Nisu se promjene dogodile samo glede poreznih prihoda. Promjene su se dogodile vezano uz kamatne
stope i tečaj nacionalne valute.

Slobodno kretanje kapitala isključuje centralne banke u vođenju autonomne monetarne i kreditne
politike. Tako su temeljne poluge monetarne vlasti određene izvanjskim. To više što je neka zemlja
manja i nerazvijenija. Osnovni je cilj tržišne države da privuče strani kapital ne bi li održala razinu
zaposlenosti, fiksira svoj tečaj za jednu od svjetskih valuta što joj dodatno smanjuje broj stupnjeva
slobode u vođenju ekonomske politike.

Porezni sustav i porezna politika tako postaju temeljni instrumenti ekonomske politike. Međutim,
globalizacija je i na ovom području značajno smanjila broj stupnjeva slobode. Kako bi bar održala
konkurentnost svoga gospodarstva, tržišna država nastoji povećati neizravne u odnosu na izravne
poreze, koliko je to god moguće. Granica transformacija je određena socijalnim kriterijima. Što je neka
zemlja razvijenija, to ima više uspjeha u smanjenju porezne presije. Nerazvijene zemlje uglavnom
nemaju nikakvog prostora, što je vidljivo iz njihove procikličke fiskalne politike.

Eurozona, smatra se u radu, je dobar putokaz u kojem će se pravcu provoditi proces transformacije iz
nacionalne u tržišnu državu.

Posebna se pažnja posvećuje poreznom sustavu i poreznoj politici kako bi se spoznalo koje i kakve su
mogućnosti poreznog sustava i porezne politike u tržišnoj državi. Analiza pokazuje kako postojeća
podjela poreza ne zadovoljava. Velik dio „prtljage“ glede porezne teorije i politike će se morati

preispitati kako bi porezni sustav i porezna politika postali učinkovitiji nego što su to danas. U radu se
predlaže nova podjela poreza po kriteriju vremena:

- porezi na prošlost ili kumulativ štednje prethodnih razdoblja,
- porezi na sadašnjost ili dodanu vrijednost i
- porezi na budućnost ili kumulativ negativne štednje (obveza).

Podjela poreza po kriteriju vremena zahtijeva novu metodologiju evidencije poreznih prihoda. Kako bi se
dokazalo da postojeća, mikroekonomska podjela poreza, ne zadovoljava potrebe makroekonomske
analize izvršena je procjena poreznih prihoda izravnih poreza i poreza na dodanu vrijednost, temeljem
podjele poreza po kriteriju vremena, kako bi se pokazale razlike.

Procjena je izvršena za:

- Hrvatsku,
- Eurozonu,
- Sloveniju,
- Grčku i
- Njemačku.

Procjena poreznih prihoda pokazuje kako zemlje koje ostvaruju suficit robne razmjene s inozemstvom
izvoze izravne poreze, a zemlje koje ostavaruju deficit povećavaju porezne prihode temeljem PDV-a. Iz
tako definiranog odnosa prve se nazivaju zemljama dobitnicima, a druge zemljama gubitnicima. U radu
se naglašava da je moguće manjak poreznih prihoda pokriti javnim dugom ili deficitom robne razmjene s
inozemstvom. Rezultati procjene pokazuju kako je Njemačka u mogućnosti pružiti građanima daleko više
javnih dobara nego što bi to ona mogla da ne ostavaruje suficit robne razmjene s inozemstvom. Nadalje,
Slovenija je od zemlje gubitnice postala zemlja dobitnica jer umjesto deficita ostvaruje suficit robne
razmjene s inozemstvom. Grčka smanjuje deficit robne razmjene s inozemstvom, ali i dalje je značajan
platitelj izravnih poreza zemljama od kojih kupuje. Hrvatska pokazuje lošije rezultate od ostalih
promatranih zemalja. Iz analize je vidljivo kako turizam spašava stanje platne bilance i

proračuna
Hrvatske.

Rezultati analize sugeriraju kako maastrichtski kriteriji nisu primjereni u ostvarivanju postavljenih ciljeva.
Dopuštena visina inflacije od 1,5% u odnosu na tri članice s najmanjom inflacijom nije problem. I to ne
zato što su članice disciplinirane, već otvorenost gospodarstva omogućuje podmirenje svake potražnje
po konkurentnim cijenama. Dopuštena visina kamatnih stopa je prenisko određena. Iako su predlagači
smatrali da će slobodno kretanje kapitala uravnotežiti visinu kamatnih stopa, to se nije dogodilo. Razlog
tome je što se najveći dio u strukturi kamatne stope odnosi na rizike. Kako su rizici mnogobrojni, a
očekivanja neizvjesna, to visina kamatnih stopa dobro identificira razinu entropije, odnosnog društvenog
sustava zemlje članice. Podjela poreza po kriteriju vremena pokazuje kako su proračunski deficiti u
izravnoj vezi sa saldom na računu robne razmjene s inozemstvom. Što vrijedi za proračunske deficite,
vrijedi i za javni dug.

Analiza snažno sugerira da je potrebno dopuniti maastrichtske kriterije s dvama dodatnim kriterijima:
- saldo tekućeg računa platne bilance može biti do 2% lošiji od salda na tekućem računa triju najotvorenijih zemalja ili saldo tekućeg računa platne bilance može biti do 2% lošiji od konsolidiranog salda na razini Eurozone i
- neto inozemni dug može iznositi najviše 50% BDP-a.

U ekonomskom smislu je nejasno zašto nisu prilikom uspostave maastrichtskih kriterija predloženi
kriteriji razmatrani i usvojeni. U radu se obrazlaže nužnost dodatnih kriterija kako bi članice Eurozone
otovorile pitanja vezana uz održiv razvoj svih članica Eurozone.

U operativnom pogledu glede uravnoteženja poreznih sustava predlažu se dva dodatna kriterija:
- marginalnu poreznu presiju uskladiti s dohotkom per capita tako da zemlje s manjim dohotkom per capita imaju manji udio države u finalnoj raspodjeli BDP-a; dakle rastom dohotka per capita udio države u finalnoj raspodjeli bi progresivno rastao te
- dogovoriti najveću moguću razinu neizravnih poreznih prihoda u ukupnim poreznim prihodima pojedine članice Eurozone, tako da zemlje s manjim dohotkom per capita imaju veći udio neizravnih poreza u odnosu na izravne, čime bi manje razvijene zemlje postale konkurentnije u izvozu (učinak neizravne devalvacije).
Eurozonu određuje veliki raspon varijacija u pogledu razvijenosti. Poznato je kako linearne mjere u

nelinearnim uvjetima imaju nelinearne učinke. Kako bi euro bio projekt za sva vremena, a ne samo za
dobra, nužno je voditi koordiniranu ekonomsku politiku kako bi svi građani Eurozone povećali svoje
blagostanje.

Manje razvijene i nerazvijene zemlje teško će, bez velikih socijalnih tenzija, transformirati svoju nacionalnu u tržišnu državu. Da bi u tome uspjele, nužno je restrukturirati državu sukladno poreznom
kapacitetu vlastitog gospodarstva. Restrukturiranje države znači smanjenje jalovih fiksnih i varijabilnih
troškova što će povećati mogućnosti aktivne socijalne politike. Međutim, to neće biti dovoljno. Razvijene
će zemlje, u svom interesu, morati izdvajati dio sredstava kako bi manje razvijene zemlje održale
socijalnu stabilnost. Kako bi globalizacija kao objektivni proces bila na dobrobit svih građana, razvijeni bi
umjesto kreditne podrške manje razvijenim zemljama morale svoje suficite usmjeriti u investicijsku
aktivnost najnerazvijenijih zemalja, odnosno u one zemlje koje imaju najveći deficit platne bilance.

naručite ovdje